

Tillämpningsanvisningar för avgifter inom äldreomsorg och omsorg funktionsnedsatta fr.o.m. 2024-01-01

(Sol och HSL)

Inledning

Riksdagen beslutade 2001 om nya regler för avgifter för äldreomsorg och omsorg om funktionsnedsatta. Beslutet innebar vissa ändringar och tillägg i socialtjänstlagen (SoL) och hälso- och sjukvårdslagen (HSL). Riksdagsbeslutet reglerar vad kommunen får ta ut i avgift för vård, omsorg och socialt stöd enligt SoL och HSL, den s.k. maxtaxan. Kommunfullmäktige beslutade med anledning av detta om nya avgiftsregler från och med den första juli 2002. Kommunfullmäktige har därefter tagit särskilt beslut angående vilka avgifter som ska följa timprisutvecklingen. Riksdagen beslutade 2008 om en generell höjning av förbehållsbeloppen från och med den första januari 2009. Från och med år 2011 tillämpas inget undantag för personer som tillhör LSS personkrets gällande insatsen boendestöd. Avgiften för hälso- och sjukvård var mellan 2017 och september 2019 100 kr per besök till och med tredje besöket, dock högst 358 kr/månad (2019). Från och med fjärde besöket var avgiften således 358 kr/månad. Kommunfullmäktige beslutade 2018 om timpris och matavgifter, samt ytterligare avgiftsförändringar för HSL som gäller från och med första januari 2019 som innebär avgiftsfri hemsjukvård för de som är 85 år och äldre.

I Riksdagens beslut att anta regeringens budgetproposition för 2016 ingick en höjning av den totala avgift kommunen får ta ut inom vård- och omsorg fr.o.m. första juli 2016. Detta regleras som en ändring i SoL 8 kap §5. Det nya beslutet innebar att den enskildes avgifter får: för hemtjänst (i både ordinärt och särskilt boende) tillsammans med avgifter som avses i 17 kap §8 första stycket 1 och 2 HSL (2017:30), per månad uppgå till högst en tolfedel av 0,5392 gånger prisbasbeloppet. Detta innebar en höjning från dåvarande avgiftstak (maxtaxa) på 1820 kr/månad till 2089 kr/månad. Tingsryds kommun valde vid den tidpunkten att inte anpassa sig till lagändringen och låg därför kvar på tidigare nivå fram till och med september 2019.

Kommunfullmäktige beslutade om följande avgiftsändringar fr.o.m. 1 oktober 2019:
att maxtaxan höjs till högst en tolfedel av 0,5392 gånger prisbasbeloppet (max enligt SoL)
att införa en avgift för distribution av hemsänd mat på 18 kr/middag.
att avgiften för beviljad hälso- och sjukvård (hemsjukvård) återigen blir oberoende av antalet hälso- och sjukvårdsinsatser.

Kommunfullmäktige har beslutat om följande avgifter fr.o.m. 1 januari 2024:

Avgifter from 2024-01-01	
Matavgifter inom VON:	2024
Middag/lunch	66 kr
Frukost	32 kr
Kvällsmat	32 kr
Kaffe	14 kr
Matabonnemang per månad	4 322 kr
Solglimten/Solgläntan (frukost/middag/kaffe)	112 kr
Distributionsavgift hemsänd mat per adress	19 kr
Matavgifter inom VON: (barn och unga)	2024
Middag/lunch	47 kr
Frukost	23 kr
Kvällsmat	23 kr
Mellanmål	10 kr
Samma matavgifter debiteras också vid korttidsvistelse samt daglig verksamhet.	
Timpris och följande avgifter:	431 kr
- Kommunal hälso- och sjukvård	
- Trygghetslarm/telefonkontakt	
- Tillfälliga insatser enligt SoL	
- Bostadsanpassningsintyg	
- Ledsagning	
Resor daglig verksamhet (motsvarar periodkort)	58 kr
Korttidsavgift motsvarar 1/30 av maxtaxan och matabonnemang	
Avlösning av anhörgivare 12 tim/mån avgiftsfritt, därefter 100 kr/tillfälle	

Avgiftsgrundande inkomst

Avgiftsunderlaget beräknas utifrån bestämmelserna i 8 kap §4 SoL.

Inkomstberäkning

Som avgiftsgrundande inkomst räknas:

Skattepliktiga inkomster	Ej skattepliktiga inkomster
Garantipension	Bostadstillägg
Tilläggs pension	Ej skattepliktig livränta
Sjukersättning	Särskilt pensionstillägg
Aktivitetsersättning	
Omställningspension	
Särskild efterlevandepension	
Skattepliktig barnpension	
Barntillägg	
Änkepension	
Efterlevandestöd	
Inkomstpension	Inkomstpensionstillägg (sept-21)
Premiepension	
Skattepliktig livränta	
Alecta-pension	Ej skattepliktig utlandspension
AMF-pension	
KPA-pension/Skandia	
SPV-pension	
Privatpension	
Utlandspension	
Lön från anställning (inkl. ob-tillägg)	
Arbetslöshetsersättning	
Sjukpenning/föräldraförsäkring	
Inkomst av kapital (ränta på bankmedel samt utdelning på aktier och fonder, men inte reavinst vid fastighetsförsäljning)	
Övriga skattepliktiga inkomster t.ex. arvoden, näringsverksamhet m.m.	

När det gäller inkomst av kapital och näringsverksamhet ska endast överskott medräknas. Inkomsten ska avse innevarande år, utom kapitalinkomst där föregående års avkastning räknas som inkomst. Vid avgiftsberäkningen för makar läggs makarnas inkomst samman och fördelas därefter med hälften på vardera maken. Detsamma gäller för registrerade partners. Detta gäller inte sambors inkomster då det inte finns någon lagstadgad underhållsskyldighet mellan dem.

Skatteberäkning

Förmögenhet ska inte räknas med. Fastighetsavgift och bostadsräntor ingår i boende-kostnadsberäkningen. Inkomstskatt beräknas efter skattetablell utan hänsyn till egen begäran om förhöjt skatteavdrag. Både begravningsavgiften och kyrkoavgiften ska räknas som skatt.

Högsta avgift

Prisbasbeloppet 2024 är fastställt till 57 300 kronor. Högkostnadsskyddet enligt 8 kap §5 SoL avseende avgiften för omvårdnadsavgift, hemtjänst, dagverksamhet, kommunal hälso- och sjukvård samt förbrukningsartiklar får per månad uppgå till högst en tolfedel av 0,5392 gånger prisbasbeloppet. För år 2024 blir det 2 574 kr per månad.

Förbehållsbeloppets minimibelopp

Med förbehållsbelopp avses det belopp som den enskilde ska ha rätt att behålla av sina egna medel innan avgift får tas ut för omvårdnadsavgift, hemtjänst, dagverksamhet och kommunal hälso- och sjukvård. Förbehållsbeloppet består av ett minimibelopp enligt 8 kap §7 SoL samt den enskildes boendekostnad. Även minimibeloppen anges som en andel av prisbasbeloppet enligt följande:

Familjesammansättning	Ålder	Minimibelopp	Minimibelopp per månad
Ensamboende	över 65 år	en tolfedel av 1,4789 * prisbasbeloppet	7 062 kr
Makar och sambor	över 65 år	en tolfedel av 1,2066 * prisbasbeloppet per person	5 762 kr/person
Ensamboende	19-64 år	10% högre än för de över 65 år	7 768 kr
Makar och sambor	19-64 år	10% högre än för de över 65 år	6 338 kr/person
Barn	18 år och yngre (kan förlängas till 21 år om barnet går i grund- eller gymnasieskola)	en tolfedel av 0,81 * prisbasbeloppet per person	3 868 kr/person

Minimibeloppet får i vissa situationer bestämmas till en högre nivå och i vissa andra situationer till en lägre nivå (se nedan). Minimibeloppet ska täcka normalkostnader för följande poster: Livsmedel, kläder, skor, fritid, hygien, dagstidning, telefon, hemförsäkring, öppen hälso- och sjukvård, tandvård, hushållsel, förbrukningsvaror, resor, möbler, husgeråd och läkemedel. Det bör observeras att reglerna om minimibelopp inte innebär att kommunen har skyldighet att betala ut medel till en omsorgstagare för att hen ska kunna uppnå den i lagen angivna nivån för minimibeloppet.

Kommunerna ska under vissa förutsättningar fastställa minimibeloppet till en högre nivå. Detta gäller om den enskilde på grund av särskilda omständigheter har behov av ytterligare medel. Behovet ska vara av varaktig karaktär och avse ett inte oväsentligt högre belopp. Enligt propositionen bör utgångspunkten vara att kostnaden i vart fall uppgår till ett par hundra kronor per månad. Med varaktig karaktär menas att kostnaden är regelbundet återkommande under i vart fall större delen av ett år.

Det är i första hand kommunens ansvar att utreda om den enskilde har behov av ett högre minimibelopp. Den enskilde bör vara behjälplig med att lämna uppgifter till kommunen för en sådan prövning. Den vanligaste höjningen av minimibeloppet gäller matkostnader. Posten livsmedel i förbehållsbeloppet beräknas enligt Konsumentverket till 3 330 kronor per månad i 2024 års prisnivå och fördelar sig på olika måltider enligt följande:

Frukost	20 %
Lunch	30 %
Mellanmål	10 %
Middag	40 %

Som exempel kan nämnas:

En person köper livsmedel för tillagning i hemmet. Då gäller beloppet 3 330 kr och det täcks av minimibeloppet.

En person köper ett mål färdiglagad mat per dag. Då måste kostnaderna för detta beräknas och minimibeloppet höjas för att räkna till kostnader även för övriga måltider.
 En person köper färdiglagad mat (alla måltider). Detta gäller t.ex. i kommunens särskilda boenden. Minimibeloppet måste höjas med mellanskillnaden mellan 3 330 kr och den faktiska matkostnaden.

Exempel på andra särskilda omständigheter som bör berättiga till ett högre minimibelopp är underhållskostnad för barn, fördyrade kostnader för resor, t.ex. arbetsresor eller kostnader för god man.

Kommunen kan också i vissa speciella fall minska minimibeloppet. Det gäller i de fall den enskilde inte har en utgiftspost som ingår i det angivna förbehållsbeloppet därför att kostnaden ingår i avgiften för vård och omsorg och socialt stöd enligt SoL och HSL, alternativt ingår i avgiften/hyran för bostad i särskilt boende.

Nedsättning kan också göras i de fall kostnaderna betalas av kommunen. Som exempel kan nämnas kostnader för möbler, förbrukningsartiklar, hygienartiklar m.m. för personer som bor i särskilda boendeformer. När det gäller sådana poster får kommunen göra en beräkning av hur mycket av dessa kostnader som betalas av kommunen och hur stor nedsättningen av minimibeloppet ska bli.

Typexempel på justeringar av minimibeloppen:

Familjesammansättning	Alder	Minimibelopp	Justering av minimibelopp	Minimibelopp per månad 2024 års priser
Ensamboende Särskilt boende samt korttidsvård över 3 mån (alla måltider)	över 65 år	7 062 kr	Avdrag möbler/husgeråd -660 kr (=1100*0,6) Avdrag förbrukn./hygien -602 (=160+700)*0,7 Tillägg mat +992 kr (=4323-3330)	6 792 kr
Makar och sambor Särskilt boende samt korttidsvård över 3 mån (alla måltider)	över 65 år	5 762 kr	Avdrag möbler/husgeråd -366 kr (=1220/2)*0,6 Avdrag förbrukn./hygien -563 kr (=210/2+700)*0,7 Tillägg mat +992 kr (=4323-3330)	5 825 kr per person
Ensamboende med biståndsbedömd mat 13-21 dgr/mån (middag)	över 65 år	7 062 kr	Tillägg mat +324 kr (=66x15)-(3330/2*0,4)	7 386 kr
Makar och sambor med biståndsbedömd mat 13-21 dgr/mån (middag)	över 65 år	5 762 kr	Tillägg mat +324 kr (=66x15)-(3330/2*0,4)	6 086 kr per person
Ensamboende med biståndsbedömd mat minst 22 dgr/mån (middag)	över 65 år	7 062 kr	Tillägg mat +648 kr (=66*30)-(3330*0,4)	7 710 kr
Makar och sambor med biståndsbedömd mat minst 22 dgr/mån (middag)	över 65 år	5 762 kr	Tillägg mat +648 kr (=66*30)-(3330*0,4)	6 410 kr per person

Beloppen utgår från på Konsumentverkets beräkningar av skäliga levnadskostnader för 2024. Tillägget för maten är mellanskillnaden mellan den genomsnittliga faktiska kostnaden och 3 330 kr per månad som ingår i minimibeloppet. I samtliga särskilda boenden tillhandahåller kommunen det mesta när det gäller förbruknings- och hygienartiklar, vilket gör att minimibeloppet för detta reducerats med 70%. Budgetposten för hemutrustning är reducerad med 60% med hänsyn till att man i särskilt boende har tillgång till allmänna utrymmen samt att kommunen tillhandahåller sängar.

I ärenden där minimibelopp eller justerat minimibelopp enligt ovanstående typexempel inte kan tillämpas, ska ett individuellt minimibelopp fastställas. Det kan då t.ex. gälla underhållskostnad för barn, fördyrade kostnader för resor, t.ex. arbetsresor eller kostnader för god man. Dessa kostnader kan inte schabloniseras, utan inhämtas från inkomstförfrågan. Kostnaden ska uppgå till minst 200 kr per månad och vara av varaktig karaktär d.v.s. vara regelbundet återkommande under större delen av ett år.

Boendekostnad

Det är den faktiska boendekostnaden som ska ligga till grund för avgiftsberäkningen. Om den enskilde sökt bostadstillägg till pensionärer (BTP) eller bostadsbidrag till barnfamiljer (BOB) finns uppgifterna hos pensionsmyndigheten eller Försäkringskassan. I övriga fall måste uppgifterna inhämtas från den enskilde själv och boendekostnaden beräknas. Om man äger fastigheten man bebor används i normalfallet pensionsmyndighetens schablon för drift- och värmekostnader (ej hushållsel som ingår i minimibeloppet) beräknat efter bostadsyta som boendekostnad i enfamiljshus. Schablonen hämtas årsvis från pensionsmyndigheten. Uppgift om bostadsyta kan också hämtas från fastighetslängden (skattemyndigheten). Som boendekostnad räknas också 70% av skuldränta för lån på fastigheten samt fastighetsavgift. Som boendekostnad i flerfamiljshus anges faktisk hyra inklusive värme, men exklusive eventuell hushållsel. I bostadsrätt räknas förutom årsavgiften (inklusive värme, men exklusive eventuell hushållsel) även 70% av skuldränta på lån avseende bostadsrätten.

Avgiftsuttag i % av avgiftsutrymmet

Av avgiftsutrymmet uttages 100% i avgift upp till den maxavgift som fastställts.

Regler vid avgiftstillämpningen

- Timpriset

Timpriset är lika med kommunens självkostnad och en förändring kräver särskilt beslut. Timpriset är fastställt till 431 kr. Följande avgifter ska följa timprisutvecklingen:

Timpris samt följande avgifter	
- Kommunal hälso- och sjukvård	431 kr/månad (avgiftsfritt från 85 år)
- Trygghetslarm/telefonkontakt	431 kr/månad
- Tillfälliga insatser enligt SoL	431 kr/timme
- Bostadsanpassningsintyg	431 kr/intyg
- Ledsagning	431 kr/gång

Mat och övriga avgifter omräknas inte automatiskt, utan kräver särskilt beslut.

- Avgift för kommunal hälso- och sjukvård

Med kommunala hälso- och sjukvårdsinsatser menas insatser av HSL-personal eller från personal som utför insatserna på delegation eller efter ordination. HSL-insatser kan t.ex. vara medicindelning, sårbehandling, trycksårsprofylax, stomiskötsel, medicinsk bedömning, kontroll, infusion och transfusion, suturtagning, syrgasbehandling, träning/behandling utförd av sjukgymnast/arbetsterapeut, utprovning av hjälpmedel, hämtning av hjälpmedel som inte återlämnats.

Följande gäller vid tillämpningen av taxan:

Avgifterna avser insatser i ordinärt boende som utförs av legitimerad personal, d.v.s. sjuksköterska, arbetsterapeut eller fysioterapeut samt insatser som utförs av omvårdnadspersonal enligt delegering av legitimerad personal. Avgift tas också ut vid utprovning av hjälpmedel på hjälpmedelsförrådet. Avgifter tas inte ut för barn och ungdomar under 20 år. Avgifter tas inte ut för personer som är 85 år och äldre.

- Debiteringsregler vid frånvaro etc.

I början och slutet av period då debiteras hemtjänstavgift med 1/30 av månadsbeloppet för varje dag. Matavgift vid abonnemang debiteras med 1/30 av månadsbeloppet för varje dag. Hyra debiteras antingen hela eller halva månader. Trygghetslarm debiteras med 1/30 av månadsbeloppet för varje dag.

- Tillfälligt uppehåll vid sjukhusvistelse

Hemtjänstavgift reduceras med 1/30 av månadsbeloppet för varje hel frånvarodag. Matavgift vid abonnemang reduceras med 1/30 av månadsbeloppet för varje hel frånvarodag. Hyra och trygghetslarm debiteras utan avdrag.

- Tillfälligt uppehåll vid annan frånvaro

Om den enskilde anmält minst en veckas hjälpuppehåll senast en vecka före uppehållet reduceras hemtjänstavgiften med 1/30 av månadsbeloppet för varje hel frånvarodag. Om den enskilde anmält frånvaro senast dagen före uppehållet reduceras matavgiften vid abonnemang med 1/30 av månadsbeloppet för varje hel frånvarodag. För övriga debiteras ingen matavgift om frånvaron anmälts senast dagen före uppehållet. Hyra och trygghetslarm debiteras utan avdrag.

- För makar/sammanboende

Makar som inte sammanbor ska ha minimibelopp som ensamboende, medan sambor och andra sammanboende personer t.ex. syskon med gemensamt hushåll ska ha minimibelopp som makar. Orsaken till detta är att de delar vissa kostnader i hushållet. Boendekostnaden för sambor och andra sammanboende ska delas. Varje person med biståndsbeslut betalar avgift. Två sammanboende betalar båda avgift som ensamboende om de har var sitt biståndsbeslut. När två sammanboende har serviceinsatser betalar de dock hälften var av avgiften, under förutsättning att båda har biståndsbeslut.

- Reducering före korrigerig

Reducering av avgiftsutrymmet p.g.a. uppehåll görs före eventuell korrigerig för att hålla avgiften inom maxtaxan (2 574 kr/månad). Detta kan i vissa fall innebära att reduceringen av hemtjänstavgiften blir proportionellt mindre än frånvaron.

Exempel vid frånvaro halva månaden:

Beräkningsexempel			
		Felaktig beräkning:	
Avgiftsutrymme	2 700	Avgiftsutrymme	2 700
Reducering (frånvaro)	-1 350	Korrigerig	-275
		Maxtaxa	2 574
		Reducering (frånvaro)	1 287
Summa Hemtjänstavgift	1 350	Summa Hemtjänstavgift	1 287

- Åtgärder när uppgift om BTP/BOB saknas och/eller inkomst-förfrågan ej kommit in samt regler för retroaktiv debiterig.

I de fall då pensionsmyndigheten/försäkringskassa ej fastställt BTP/BOB görs en preliminär avgiftsberäkning i avvaktan på beslut om BTP/BOB. Eftersom pensionsmyndigheten/ försäkringskassa kan besluta retroaktivt kan det även innebära retroaktiv justering av avgiften. Den som kommunen bedömer kunna få BTP/BOB och trots påminnelser inte söker, kan inte heller få den uppgivna bostadskostnaden medräknad vid avgiftsberäkningen. I de fall då inkomstförfrågan trots påminnelse ej kommit in uttages maximal avgift. När inkomstförfrågan inkommit justeras avgiften retroaktivt, dock längst en månad.

- Avgiftsbeslut, omprövning, jämkning och överklagande

Avgiftsättning är ett beslut som fattas av avgiftshandläggaren på delegation av vård- och omsorgsnämnden. Alla avgiftsbeslut kan överklagas till förvaltningsrätten, men innan överklagandet skickas vidare ska förvaltningschef för vård- och omsorg alltid göra en omprövning. Även om det inte är frågan om ett formellt överklagande ska omprövning och eventuell jämkning av avgiften ske i följande fall:

Om en ensamboendeperson har dubbla boendekostnader ska den lägsta boendekostnaden jämkas under en övergångsperiod på högst 3 månader för boende i lägenhet och högst 6 månader i övrigt, så

att den enskilde ges möjlighet att avveckla sin gamla bostad. Detta under förutsättning att personen vid tidpunkten för inflyttningen inte har en förmögenhet som är större än två basbelopp (114 600 kr år 2024). För att kunna pröva detta måste den enskilde lämna uppgift om sin förmögenhet.

Om en person har ett underskott vid avgiftsberäkningen och en förmögenhet som är mindre än ett basbelopp (57 300 kr år 2024) kan avgift för mat jämkas. För att kunna pröva detta måste den enskilde lämna uppgift om sin förmögenhet.

Om en person har synnerliga skäl av social karaktär kan avgiften jämkas. I beslutet måste de sociala skälen noga motiveras. Om de ekonomiska problemen trots omprövning och jämkning enligt ovan kvarstår ska den enskilde upplysas om möjligheten att söka försörjningsstöd.